

1. Ερμηνευτική προσέγγιση του ποιήματος - Η Σατραπεία (1910)

Η Σατραπεία (1910)

Τι συμφορά, ενώ είσαι καμωμένος
για τα ωραία και μεγάλα έργα
η άδικη αυτή σου η τύχη πάντα
ενθάρρυνσι κ' επιτυχία να σε αρνείται·
να σ' εμποδίζουν ευτελείς συνήθειες,
και μικροπρέπειες, κι αδιαφορίες.
Και τι φρικτή η μέρα που ενδίδεις
(η μέρα που αφέθηκες κ' ενδίδεις),
και φεύγεις οδοιπόρος για τα Σούσα,
και παίνεις στον μονάρχην Αρταξέρξη
που ευνοϊκά σε βάζει στην αυλή του,
και σε προσφέρει σατραπείες, και τέτοια.
Και συ τα δέχεσαι με απελπισία
αυτά τα πράγματα που δεν τα θέλεις.
Άλλα ζητεί η ψυχή σου, γι' άλλα κλαίει·
τον έπαινο του Δήμου και των Σοφιστών,
τα δύσκολα και τ' ανεκτίμητα Εύγε·
την Αγορά, το Θέατρο, και τους Στεφάνους.
Αυτά πού θα στα δώσει ο Αρταξέρξης,
αυτά πού θα τα βρείς στη σατραπεία·
και τι ζωή χωρίς αυτά θα κάμεις.

Κωνσταντίνος Π. Καβάφης

1.1 Εισαγωγικά

Έτος γραφής του ποιήματος: Δεν είναι γνωστό το πότε ακριβώς γράφτηκε το ποίημα, *Η Σατραπεία*, του Κ. Καβάφη, έχουν προταθεί δύο ημερομηνίες το 1904 και το 1905. Γνωστό είναι, όμως, ότι πρωτοδημοσιεύτηκε το 1910.

Αφορμή γραφής του ποιήματος: Το πρόβλημα του από τι εφόρμησε η σκέψη του Καβάφη, για να γράψει το παρών ποίημα, τι στάθηκε με άλλα λόγια ως αφορμή για την έμπνευση του, είναι ένα πολυσυζητημένο πρόβλημα, καθώς ασχολήθηκαν με αυτό όλοι όσοι προσπάθησαν να το αναγνώσουν ερμηνευτικά. Η κυρίαρχη άποψη είναι πως ο ποιητής εμπνεύστηκε από τα όσα αναφέρει ο Θουκυδίδης στην ιστορία του σχετικά με τον Θεμιστοκλή. Εάν, λοιπόν, δεχτούμε κάτι τέτοιο αυτόματα θεωρείται δεδομένο το ιστορικό υπόβαθρο του ποιήματος, οπότε και τυπικά εντάσσεται στα ιστορικά ποιήματα κατά το περιεχόμενο του Κ. Καβάφη. Η βασική, ωστόσο, ένσταση σχετικά με την παραπάνω άποψη εδράζεται στον ίδιο τον Καβάφη και στο πληροφοριακό υλικό που μας άφησε για το έργο του. Έτσι, διαβάζουμε στα *Καβαφικά αυτοσχόλια* (Τ. Μαλάνος), πως στο συγκεκριμένο ποίημα *το υπονούμενον πρόσωπον είναι εντελώς συμβολικόν*. Η δήλωση αυτή περιπλέκει περισσότερο το πρόβλημα της αναζήτησης του προσώπου στο οποίο αναφέρεται το ποίημα και αποσυνδέει το κείμενο από τα όποια ιστορικά συμφραζόμενα του, προκαλώντας σκόπιμα ή μη σύγχυση. Ίσως, το συγκεκριμένο πρόβλημα να μην έχει τόση μεγάλη

σημασία όση του αποδίδεται, έτσι κι αλλιώς η ιστορική προσωπικότητα, όπως θα δούμε, που υπόκειται στον ποιητικό μύθο της *Σατραπείας*, προσλαμβάνει υπερ-ιστορικές διαστάσεις και λειτουργεί ως σύμβολο. Χάνει κατά κάποιον τρόπο τα απόλυτα προσωπικά χαρακτηριστικά της ή την όποια ιστορική ταυτότητα της και από-προσωποποιείται. Σημασία έχει, επίσης, όχι τόσο ο ονομαστικός προσδιορισμός του συμβόλου, έστω και αν το υπαγορεύει ο κώδικας της φιλολογικής ανάγνωσης, όσο η ερμηνεία του και μάλιστα, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι όποιες εγγεγραμμένες στο εσωτερικό του ιστορικές καταβολές. Βέβαια, το ερέθισμα για να γραφεί το ποίημα είναι αναγνωστικό και μας παραπέμπει σε κάποιο αρχαιοελληνικό κείμενο. Δεν είναι η πρώτη φορά που κάτι τέτοιο το συναντά κανείς στον Καβάφη, το υποθετικό αυτό κείμενο αποτελεί σίγουρα την πρώτη ύλη που μορφοποιείται σε ποιητική ύλη.

1.2. Μια πρώτη προσέγγιση

Εξωτερικά χαρακτηριστικά: Το ποίημα αποτελείται από 21 ελεύθερους στίχους, δεν έχει στροφική διάρθρωση ούτε και ομοιοκαταληξία.

Σύντομη απόδοση του νοήματος του ποιήματος: Στο ποίημα έχουμε δύο πρόσωπα τον αφηγητή και έναν σκιάδη ακροατή –κατά πολλούς ερευνητές τον Αθηναίο στρατηγό Θεμιστοκλή- οι μέρες και τα έργα του οποίου αποτιμώνται από τον αφηγητή. Απευθυνόμενος ο αφηγητής στον ακροατή του διαπιστώνει στους πρώτους στίχους του ποιήματος τη διάσταση μεταξύ του ποιόντος του και των πράξεων του. Για άλλα είναι ταγμένος ο ακροατής και άλλα έχει κάνει με αποτέλεσμα τη δυστυχία του. Οι αιτίες είναι πολλές που τον οδήγησαν στο να απαρνηθεί τις αρχές του και να ενδώσει ακολουθώντας το δρόμο προς τα Σούσα, την πρωτεύουσα των Περσών. Εδώ, μετά την προδοτική συμπεριφορά του ενόητο είναι πως τον περιμένουν τιμές και δόξες, η απελπισία του, όμως, είναι δεδομένη, καθώς πέρα από τις πράξεις του η ψυχή του συνεχίζει να ζητά άλλα. Ο έπαινος του Δήμου και των Σοφιστών, η Αγορά, το Θέατρο, αυτά του λείπουν που δεν θα τα έχει ποτέ στην αυλή του Αρταξέρξη, χωρίς αυτά θα πρέπει να ζήσει από δω και πέρα μια ζωή μακριά από τα ιδανικά του.

1.3 Δομική ανάλυση:

Στο ποίημα, *Η Σατραπεία*, ο Καβάφης, όπως και στο μεγαλύτερο τμήμα του ποιητικού του έργου, έχει προσδώσει στο ποιητικό του υλικό μια δραματική, διαλογική μορφή. Στη *Σατραπεία* έχουμε δύο πρόσωπα, όπως προαναφέρθηκε τον αφηγητή και έναν σκιάδη ακροατή, που αν και αόρατος είναι ο αποδέκτης των λεγόμενων του αφηγητή. Η δραματικότητα στο ποίημα είναι εξαιρετικά περιορισμένη, καθώς η δράση μονοπωλείται από τον αφηγητή που σκιαγραφεί ουσιαστικά την συμπεριφορά του ακροατή του και την αποδοχή της σε αντιδιαστολή με το ποιόν του σε πρώτη φάση και σε δεύτερη τις συνέπειες της για τον ίδιο.

1^η ενότητα (εισαγωγικοί στίχοι 1-6)

Πρόσωπα: αφηγητής ποιητής - ακροατής ποιητής

Λόγος: Το ποιόν του ακροατή - η αρνητική δράση του παράγοντα τύχη-η προσωπική ευθύνη του ακροατή / ακαθόριστο σκηνικό- χρόνος και χώρος της συζήτησης

2^η ενότητα(στιχ.7-12)

Πρόσωπα: αφηγητής ποιητής - ακροατής ποιητής

Λόγος: Η ενδοτικότητα του ακροατή και η αποδοχή της από μέρους του Πέρση βασιλιά- σκηνοθετικές διευκρινήσεις, καθορισμός του χρόνου (ιστορικού) – αρχαιότητα και χώρος συζήτησης

3^η ενότητα(στιχ.13-21)

Πρόσωπα: αφηγητής ποιητής – ακροατής ποιητής

Λόγος: Οι συνέπειες των πράξεων του ακροατή για τον ίδιο – περίπτωση αναφοράς σε προσωπικά βιώματα

1.4. Νοηματική και μορφολογική ανάλυση:

α) Νοηματική προσέγγιση του κειμένου -δυνατότητες

Το ποίημα, για να ξεκινήσουμε από τον ίδιο τον ποιητή και τα λεγόμενα του, έχει συμβολικό χαρακτήρα, το πιθανό κατ' αυτό τον τρόπο ιστορικό περίγραμμα του παύει να λειτουργεί περιοριστικά από τη στιγμή που ο Καβάφης δηλώνει πως ο ακροατής του, δεν είναι ο Θεμιστοκλής αλλά ένα πρόσωπο σύμβολο. Το γεγονός αυτό δεν σημαίνει, ότι οι λεπτομέρειες που αφορούν στην όποια ιστορική διάσταση που απορρέει από το νόημα του ποιήματος πως εξαφανίζονται. Διαβάζοντας κανείς το ποίημα ακούει λέξεις που τον παραπέμπουν πρωτογενώς στον κόσμο της ιστορίας. Κατά τον Ν. Παρίση (Κ.Π. Καβάφης, Αθήνα, 2003 σελ. 137) μια τέτοιου είδους διαπίστωση μας βοηθάει να συλλάβουμε το ποίημα *ως μια κειμενική σύνθεση με μια τριπλή διαστρωμάτωση*. Πιο συγκεκριμένα, στο πάνω στρώμα της ποιητικής γραφής, σ' αυτό δηλαδή που εμπίπτει άμεσα στην αναγνωστική όραση, προβάλλεται ως πρωτογενής ύλη η *ιστορικότητα*. Κάτω από αυτό το στρώμα που θα μπορούσε να το αντιληφθεί ο αναγνώστης ως προπέτασμα ή ως μια ψευδο-ιστορική επικάλυψη της ποιητικής αλήθειας, αρχίζουν να κινούνται και να αναπτύσσονται τα δευτερογενή νοήματα αυτά που συνθέτουν το *μετα-ιστορικό βάθος και το συμβολικό χρώμα* του κειμένου. Τέλος, στο τρίτο στρώμα κινείται η *μετα-συμβολική διάσταση* του κειμένου, όπου νιώθουμε την παρουσία του ποιητή. Σχηματικά διαπλέκονται στη Σατραπεία τρία στοιχεία σε λογική ακολουθία καθώς το ένα προέρχεται από το άλλο:

ιστορικότητα -> μετα-ιστορικό βάθος και συμβολικός χαρακτήρας του κειμένου -> μετα-συμβολική διάσταση του κειμένου

Στη βάση αυτής της τρίπτυχης διάστασης οργανώνονται και κινούνται τα νοήματα του ποιήματος, από την καταγεγραμμένη ιστορία της αρχαιότητας το κείμενο ανοίγεται σε έναν καθολικό μετα-ιστορικό συμβολισμό και από δω επαναπροσδιορίζεται σε μια πιθανότατα προσωπική μικρο-ιστορία του ποιητή. Αποδεχόμενοι αυτό τον προβληματισμό θα μπορούσαμε να δούμε καταρχήν τι συμβαίνει με τα πρόσωπα που δρουν σε κάθε μια από τις τρεις περιπτώσεις-πτυχές σύλληψης του νοήματος του ποιήματος, κατά πόσον παραμένουν τα ίδια ή μεταλλάσσονται. Στην πρώτη περίπτωση η διάσταση της ιστορικότητας της ποιητικής γραφής προκύπτει από ενδοκειμενικά στοιχεία παρ' όλη τη ρευστότητα της. Είναι προφανές, πως είμαστε σε θέση να αναπαράγουμε το σκηνοθετικό περιβάλλον μέσα στο οποίο διαδραματίζεται η συνάντηση που υπονοείται στο ποίημα, αν στηριχθούμε στις πληροφορίες ιστορικού χαρακτήρα που μας δίνονται. Πρόκειται για μια εποχή φθοράς και ενδοτισμού, έλλειψης πίστης στις αρχές και κυριαρχίας των εύκολων λύσεων, που συγκεκριμενοποιείται από τη στιγμή που έχουμε στη διάθεση μας το όνομα του Αρταξέρξη. Αυτή η πληροφορία έρχεται να μας βοηθήσει ουσιαστικά, προκειμένου για την σύνθεση του ιστορικού χώρου και τον εντοπισμό των προσώπων που διαλέγονται στο κείμενο μας. Παρά την σκόπιμη επιδίωξη της ανωνυμίας από μέρους του ποιητή η εποχή μας είναι η αρχαιότητα, ενώ τα πιθανά πρόσωπα στα οποία θα μπορούσε να αναφέρεται το περιεχόμενο της Σατραπείας σύμφωνα με τους ερευνητές είναι του Θεμιστοκλή του Δημάρατου ακόμη και του Αλκιβιάδη κατά τον Γ. Δάλλα. Ο διάλογος μας διαμειβεται μεταξύ του αφηγητή και ενός από τα παραπάνω ιστορικά πρόσωπα (τον χαρακτηρίσαμε πιο πάνω σκιάδη ακροατή ορμώμενοι και μόνον από τις δυσκολίες που παρουσιάζει ένας απόλυτος καθορισμός της ταυτότητας του). Σχηματικά στην περίπτωση που προσδίδουμε τη διάσταση της ιστορικότητας στο ποίημα μας τα δρώντα πρόσωπα είναι:

αφηγητής-ιστορικό πρόσωπο (σκιώδης ακροατής)

Περνώντας στη δεύτερη διάσταση στο μετα-ιστορικό βάθος και το συμβολικό χαρακτήρα του κειμένου, γεγονός που, όπως είπαμε, ενισχύεται και από τα γραφόμενα του Καβάφη και σχετικά πάντα με τα πρόσωπα, ο αφηγητής μπορεί να είναι ένα τυχαίο πρόσωπο όπως και ο συνομιλητής του(σκιώδης ακροατής), αυτός ειδικά από τη στιγμή που ανάγεται σε σύμβολο αποπροσωποποιείται. Στη θέση του θα μπορούσε να νοηθεί ανεξάρτητα από πρόσωπα μια συμπεριφορά αντίστοιχη αυτής που στοχοποίησε στο ποίημα ο ποιητής. Η συζήτηση εδώ διαμείβεται μεταξύ του αφηγητή και ενός συμβολοποιημένου προσώπου –(σκιώδης ακροατής), καθώς η όποια αναφορά σε ιστορικά πρόσωπα εκλαμβάνεται μόνο ως πλαίσιο προκειμένου να αναδειχθεί το νόημα του ποιήματος και όχι η ουσία του. Ο παραινετικός τόνος προς το συμβολοποιημένο πρόσωπο –(σκιώδης ακροατής) και η προτροπή σε μια αξιολόγηση των πεπραγμένων του θα μπορούσε να αφορά στην οποιαδήποτε κριτική θα του ασκούσαν από μέρους των άλλων και του ευρύτερου γιατί όχι κοινωνικού χώρου μέσα στον οποίο κινείται. Σχηματικά στην περίπτωση που προσδίδουμε τη διάσταση του μετα-ιστορικού βάθους και του συμβολικού χαρακτήρα στο ποίημα μας τα δρώντα πρόσωπα είναι:

αφηγητής- συμβολοποιημένο πρόσωπο (σκιώδης ακροατής)

Η τρίτη διάσταση που θα μπορούσαμε να προσδώσουμε στην ποιητική γραφή του κειμένου μας αφορά στην πιθανότητα μιας προσωπικής μικρο-ιστορίας του ποιητή. Η αυτοαναφορικότητα είναι ένα από τα βασικά γνωρίσματα στην ποίηση του Καβάφη, δεν αποκλείεται, λοιπόν, να την έχουμε και στην περίπτωση του ποιήματος μας. Για να υποστηριχτεί, όμως, μια τέτοια άποψη θα πρέπει να ενισχύεται από ενδοκειμενικά καταρχήν στοιχεία αλλά και, από στοιχεία που θα αφορούν στην προσωπική ζωή του ποιητή και που θα μαρτυρούν μια ανάλογη περιπέτεια για τον ίδιο με αυτήν του ιστορικού προσώπου ή του συμβολοποιημένου προσώπου που υποκρύπτεται πίσω από τον σκιώδη ακροατή. Αναφορικά με τα ενδοκειμενικά στοιχεία αυτό στο οποίο θα πρέπει να σταθεί κανείς είναι ότι ολόκληρο το κείμενο της *Σατραπείας* είναι διατυπωμένο στο β' γραμματικό πρόσωπο. Το στοιχείο αυτό κατά τον Παρίση (Κ.Π. Καβάφης, Αθήνα, 2003 σελ. 141)δείχνει, ότι το ποίημα ως επικριτικός αλλά ήπιος λόγος απευθύνεται σε ένα πρόσωπο, που λειτουργεί ως εξωκειμενικός αποδέκτης των όσων περιέχονται στην ποιητική γραφή. Στην ουσία, όμως, πάντα κατά τον Παρίση, τα πράγματα έχουν μια άλλη μάλλον διάσταση, το ποίημα, δηλαδή, είναι πολύ πιθανό να αποτελεί έναν λόγο εις εαυτόν, οπότε απευθύνεται στον ίδιο τον ποιητή, που είναι και ο τελικός αποδέκτης. Εάν αναγνωσθεί, έτσι, η *Σατραπεία* προσλαμβάνει έναν άλλο χαρακτήρα, λειτουργεί ως μια περίπτωση αυτοκριτικής, ως μια απολογία του ποιητή προς τον ίδιο τον εαυτό του. Επιπλέον, υπό αυτό το πρίσμα εξέτασης τα πρόσωπα του αφηγητή και του σκιώδη-ακροατή ταυτίζονται σε όλο το ποίημα, με άλλα λόγια μιλά ο Καβάφης προς τον Καβάφη, έχουμε εν τέλει διάλογο –μονόλογο κατ' ουσίαν, που παραπέμπει σε μια ιδιαίτερη ψυχολογική κατάσταση για τον ποιητή. Εσωτερικά ο Καβάφης παρουσιάζεται εδώ διχασμένος, μπροστά σε μια κατάσταση αυτοεπίγνωσης, με τραυματισμένη τη συνείδηση του και με αίσθημα εμφανώς ανικανοποίησης εξαιτίας των επιλογών που έκανε στη ζωή του. Το ποίημα από όσο μπορούμε να γνωρίζουμε γράφτηκε, όπως προαναφέρθηκε το 1904-1905, ο Καβάφης είναι αυτή την εποχή 42 χρονών και εργάζεται ως γραμματέας στην Υπηρεσία Αρδεύσεων, σε ένα περιβάλλον αντιποιητικό, σε ένα κλίμα ρουτίνας, χωρίς το παραμικρό ενδιαφέρον για τον ίδιο. Αντιμέτωπος με μια τέτοια πραγματικότητα ευνόητο είναι να προβαίνει σε αυτοκριτική και γενικότερα στον απολογισμό της ζωής του. Πάντα υπήρξε ένας ποιητής που ενδιαφέρονταν για το έργο του και την υστεροφημία όσο λίγοι από τους

ποιητές μας, θα πρέπει να ζει κατά πάσα πιθανότητα ένα εσωτερικό δράμα, όταν έρχεται αντιμέτωπος με τη ζωή που κάνει ως υπάλληλος. Σχηματικά στην τελευταία, τρίτη περίπτωση διάστασης που θα μπορούσαμε να δώσουμε στην ποιητική γραφή της *Σατραπείας* μιας πιθανής, δηλαδή, προσωπικής μικρο-ιστορίας του ποιητή τα δρώντα πρόσωπα είναι:

αφηγητής ποιητής- ποιητής (σκιώδης ακροατής)

β) Μορφολογικά στοιχεία:

1^η ενότητα (εισαγωγικοί στίχοι 1-6)

Υιοθετώντας μια ανάγνωση που θα αποδεχόταν το ποίημα ως ένα προσωπικό δράμα, μια προσωπική περιπέτεια του ίδιου του ποιητή, ο διάλογος που έχουμε μπροστά μας διαβάζοντας το δεν είναι σε τελευταία ανάλυση παρά ένας διάλογος προς εαυτόν – μονόλογος. Το ποίημα ξεκινά με μια δραματική διαπίστωση *Τι συμφορά* δείγμα του βαθμού επίγνωσης της σοβαρότητας της κατάστασης του ποιητή. Χωρίς ιδιαίτερη εισαγωγή έχουμε κατευθείαν το πρόβλημα μπροστά μας και ταυτόχρονα την πρώτη αξιολόγηση του. Ο Καβάφης μας προκαταλαμβάνει για τα όσα θα επακολουθήσουν, ‘χει πλήρη γνώση της κατάστασης. Αμέσως στη συνέχεια έχουμε την έκθεση του προβλήματος μέσα από μια πρώτη αντίθεση με δυο σκέλη:

1^ο σκέλος: ενώ.....αρνείται

2^ο σκέλος: να....αδιαφορίες.

Στο πρώτο σκέλος της αντίθεσης (στιχ.1-4) βλέπουμε τον παράγοντα τύχη, τις συνθήκες έξω από την προσωπική θέληση του καθενός που λειτουργώντας σαν τροχοπέδη μας εμποδίζουν –όπως και τον ποιητή- να εκπληρώσουμε τα όσα θέλουμε. Οι εξωατομικοί, όμως, λόγοι από μόνοι τους δεν θα ήταν αρκετό για να φέρουν κάποια αρνητικά αποτελέσματα, εάν, όπως φαίνεται, στο δεύτερο σκέλος της αντίθεσης (στιχ.5-6) δεν ενισχύονταν από μια παράλληλη καταστροφική της δράσης τους ατομική συμπεριφορά. Ο Καβάφης καταγράφει το πλαίσιο μιας κατάστασης, αδιέξοδης φαινομενικά, που έχει, ωστόσο, τις γενεσιουργές αιτίες της. Από τη μια πλευρά το άτομο, το πλασμένο για τα ωραία και τα μεγάλα και από την άλλη πλευρά η άδικη τύχη και οι αδυναμίες του. Κάπου εδώ για το ξεπέραςμα του αδιέξοδου τοποθετείται η δύναμη και το αίσθημα ευθύνης του καθενός απέναντι στον ίδιο τον εαυτό του. Το περιβάλλον που κινείται το άτομο και ο ίδιος ποιητής, δεν είναι ότι καλύτερο, πίσω από τον όρο *πάντα*, δεν αποκλείεται να υπάρχει και κάποια υπεκφυγή, μια δόση, επίσης, μοιρολατρίας, για αυτό και η ειρωνεία του ποιητή.

2^η ενότητα(στιχ.7-12)

Και η δεύτερη ενότητα του ποιήματος ξεκινάει με μια διαπίστωση δραματική κατά το ύφος και αξιολογικού χαρακτήρα για τα όσα θα επακολουθήσουν *Και τι φρικτή η μέρα* (στιχ.7). Η παρατακτική σύνδεση του στίχου 7 με τους προηγούμενους αλλά και τους επόμενους είναι στοιχείο που θα πρέπει υφολογικά να μας απασχολήσει. Με τρόπο άμεσο και ανεπιτήδευτο περιγράφεται η μετά την προδοσία συμπεριφορά. Η ενδοτικότητα συνειδητή ή όχι δεν έχει και μεγάλη σημασία (για αυτό και οι παρενθέσεις) σημασία έχει η πράξη καθεαυτή που οδηγεί σταθερά σε μια συγκεκριμένη πορεία, στη φυγή και στο ξεπούλημα των αρχών. Είναι, ακριβώς, το σημείο, όπου ο Καβάφης προστρέχει στο ιστορικό παρελθόν όχι για να ιστοριοποιήσει το πρόβλημα του όσο για να αναδείξει τη διάσταση του. Οδοιπόρος είναι αυτός που έχει ενδώσει, ένας άνθρωπος που φεύγει στον κόσμο της ψευδαίσθησης και της αυταπάτης, της επίφασης και όχι του βάθους. Η περιφρόνηση του ποιητή σε ότι έχει ως αντάλλαγμα για την συμβιβαστική συμπεριφορά του, είναι προφανής στη χρήση της αντωνυμίας *τέτοια* αλλά και στην σκοπιμότητα που κρύβεται πίσω από τον όρο *ευνοϊκά* . Ο Αρταξέρξης εντωμεταξύ είναι σίγουρα το δέλεαρ, τα τίμημα για να περάσεις από την άλλη πλευρά.

3^η ενότητα(στιχ.13-21)

Στη Τρίτη ενότητα και ιδιαίτερα στο εμφατικό *συ* (στιχ.13) έχουμε την πιο έντονη, πρόδηλη θα λέγαμε, παρουσία του ποιητή, όσο για το ουσιαστικό *απελπία* (στιχ.13) έρχεται να παρουσιάσει σε όλο του το μέγεθος το δράμα του ποιητή δίπλα στο *Τι συμφορά..*(στιχ. 1) *Και τι φρικτή μέρα..*(στιχ.7). Η απώλεια του εγώ, εδώ, αντιμετωπίζεται με την επιφανειακή ευτυχία ή καλλίτερα με την ψευδαίσθηση της ευτυχίας. Η γύμνια του ποιητή αλλά και του σύγχρονου αλλοτριωμένου και συμβιβασμένου ανθρώπου. Στο σημείο αυτό το ποίημα αποκτά μια διαχρονική διάσταση και αποκαθίσταται σε κάθε περίπτωση ο συμβολικός του χαρακτήρας. Για τον ποιητή, τον συγκεκριμένο άνθρωπο-Καβάφη, όπως τον έχουμε υπόψη μας, η προσωπική αυτή τραγωδία θα πρέπει να τον ταραξεί βαθύτατα. Επιμένει ο Καβάφης στους στίχους αυτούς (*τον έπαινο....Στεφάνους*) στο ιστορικό πλαίσιο που υιοθέτησε, για κανέναν δεν είναι εύκολο να βλέπει την πραγματικότητα κατάματα. Ίσως αυτή του η επιμονή -η καταφυγή σε ιστορικά ανάλογα, να είναι σε τελευταία ανάλυση η καταφυγή σε ένα άλλοθι, μια ανάγκη να εξωραϊσθεί η ανυπόφορη πραγματικότητα. Το τελευταίο σημείο που θα σταθούμε είναι οι τρεις τελευταίοι στίχοι *Αυτά....κάμεις* (στιχ.19,20,21). Πρόκειται για ανοικτά ερωτήματα που δεν τίθενται κατά τη γνώμη μας με επιτακτικό, απειλητικό και άμεσο τρόπο. Η έλλειψη του ερωτηματικού στο τέλος δηλώνει σε αυτήν την περίπτωση αυτό ακριβώς αλλά και, τη διάθεση από μέρους του Καβάφη όχι μόνον της αποδοχής και της συγκατάθεσης της κατάστασης ως έχει, όσο της συνειδητοποίησης από μέρους του της σοβαρότητας της, είναι το πρώτο βήμα για να την αντιπαλέψει κανείς.

1.5 Αισθητική αποτίμηση:

Ο Καβάφης στα ιστορικά του ποιήματα χρησιμοποιεί την τεχνική της *αντικειμενικής συστοιχίας*, παίρνει τους μύθους του από την αρχαιότητα και τους φορτώνει με όλο το σύγχρονο αγωνιώδη προβληματισμό. Στη *Σατραπεία* ο μύθος αυτός είναι αρκετά ρευστός και σε κάθε περίπτωση αδιαφανής, παρόλα αυτά το ιστορικό πλαίσιο είναι παρόν στο ποίημα. Ο ποιητής τοποθετεί τα πρόσωπα του σε ένα επιλεγμένο ιστορικό περιβάλλον στη δίνη των συνεπειών μιας ενδοτικής συμπεριφοράς, παρουσιάζοντας στο τέλος τα αδιέξοδα του σύγχρονου αλλοτριωμένου ανθρώπου. Οι άνθρωποι είναι παγιδευμένοι και, ο ίδιος, όμως, δεν είναι εκτός του παιχνιδιού, τουλάχιστον, όπως είδαμε στην ανάγνωση του ποιήματος που ακολουθήσαμε. Στο ποίημα μας ο είρωνας αυτός που κατά τον Σ. Ροζάνη «*εν επιγνώσει στήνει μια παγίδα μέσα στην οποία ρίχνει τον κόσμο, προσποιούμενος τον ήρεμο παρατηρητή και/ή αφηγητή των ανθρωπίνων*» έχουμε βάσιμες υποψίες ότι συμπάσχει και ο ίδιος.

1.6 Γλώσσα: Η γλώσσα του ποιήματος είναι πεζολογική, η γλώσσα της πεζογραφίας με την χαρακτηριστική καβαφική οικονομία της. Πρόκειται για κατά βάση νεοελληνική γλώσσα, διανθισμένη με λέξεις καθαρεύουσας, έτσι, ώστε να προκύπτει μια γλώσσα προσωπική και ανεπανάληπτη.

1.7. Ύφος : πεζολογικό, ρεαλιστικό, λυρικό , παραστατικό.